

RELIGIÓ, RETORIKA, NEMZETTUDAT
 Tudományos ülészek
 Klaniczay Tibor halálának 10. évfordulóján
 Debrecen, 2002. május 23–25.

Kedves Munkatársunk!

Az MTA Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya és a Debreceni Egyetem Régi magyar irodalmi tanszéke – az egyetemi társtanszékekkel együttműködve – 2002. május 23–25. között rendezi meg a régi magyar irodalmi kutatások soron következő országos konferenciáját. Az ülészek elején önálló előadás emlékezik meg az egy évtizede elhunyt Klaniczay Tibor akadémikusról, a tudósról és tudományszervezőről, kutatócsoportunk alapítójáról, az előadások pedig várhatóan számos ponton fognak kapcsolódni az ő sokoldalú munkásságának eredményeihez. Úgy véljük, ilyen módon emlékezhetünk meg méltó módon mesterünkről, tudományszakunk kiemelkedő praeceptoráról.

Az ülészek szorosabban vett témája ezúttal a címben jelzett három kulcsfogalom együttes vizsgálata, összefüggéseik felmérése. Az utóbbi években kiterjedt nemzetközi retorikatörténeti szakirodalom jelzi e diszciplína jelentőségét, elég, ha itt most csak arra az álláspontra utalunk, amely szerint a retorika (a filozófia mellett) az európai civilizáció történetének legjelentékenyebb, legdifferenciáltabb és leghatásosabb képzési szisztémája (Gert Ueding, *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*, Bd. I, Tübingen, 1992, Vorwort). Ennek fényében indokoltnak mutatkozik, hogy a régi századok irodalmi szövegszervező eljárásainak, kánonképző és formateremtő tényezőinek e legfontosabbikára irányuljon ezúttal *figyelmünk.

A reneszánsz és barokk idején – a Klaniczay Tibor által kutatott korszakokban – mind a vallási, mind a nemzeti tudat retorikusan felépített szövegekben testesült meg, konferenciánk előadásainak szép feladata tehát számbavenni mindazon elméleti szabályegységeket, amelyek ekkortájt működtek. Vajon vannak-e összefüggések a religiózus/konfesszionális közösségtudatot kifejező formakincs és a korai nemzeti identitástudat szövegépítő szokásai között? Hogyan kerül kapcsolatba a mélyen átélt hitéleti szenvedélyek retorikus megjelenítése és a tételes tanközvetítés nyelvi-kulturális gyakorlata a nemzeti önismeret formálódó alakzataival? Milyen műfaji és stilisztikai variáció (manierizmus, barokk), milyen antik tradíciók (ciceronianizmus, tacitizmus stb.) határozták meg a korai újkor szövegalakító eljárásait? Milyen életművekben és szövegekben, hol és milyen egyéni vagy közösségi szokásformákban kapcsolódnak egymáshoz azok a nyelvi-kulturális sémák, amelyek a keresztény kultuszban gyökerező kegyes mentalitásformákat és a nemzeti önismeretet szervezik, hordozzák? Hogyan s milyen konkrét eseteken, a művelődés mely területein kapcsolódik össze a megszemélyesített affektusok, bűnök és erkölcsök képzettára a nemzeti identitástudat közvetítő nyelvi szokások rendszerével (toposzok, metaforák, szimbólumok, retorikai alakzatok, rímstruktúrák)?

Ilyen kérdések felvetése s az ezt illusztráló példák bemutatása számos – mással nem pótolható – tanulsággal szolgálhat a régi magyarországi irodalom megértéséhez. Várjuk mindazok jelentkezését, akiknek jelentős új eredményeik vannak e témakörben.

A rendezvény helyszíne a Debreceni Akadémiai Bizottság székháza, amely már korábban is otthont adott ülészakainknak (4032 Debrecen, Thomas Mann u. 49. Tel: 412-177). A konferencia tudományos titkára Oláh Szabolcs egyetemi adjunktus (4010 Debrecen, Pf. 52. E-mail: olahsz@tigris.klte.hu), szervező titkára pedig Sántha Teréz (MTA Irodalomtudományi Intézete, 1118 Bp. Ménesi út 11–13.).

A jelentkezőktől 20 perces előadásokat várunk, amelyeknek tervezett címét és rövid szinopszisát kérjük elküldeni Oláh Szabolcs címére, legkésőbb 2002. január 15-ig. A program összeállítása után késve érkező jelentkezéseket már nem tudjuk programunkba iktatni, legfeljebb a konferencia anyagának tervezett kiadásában kaphatnak majd helyet ilyen tanulmányok. Nagy súlyt kívánunk helyezni arra, hogy a majdani kötet koherens legyen, kérjük tehát az előadóktól, hogy mondandójuk minél szorosabban kapcsolódjék az ülészak címében megadott fogalmakhoz.

A tudományos programot, amely május 23-án, (csütörtök) kora délutántól 25-én, (szombat) estig tart, a szokásos fogadás, koncert, debreceni szakmai program (könyvtárlátogatás, egyházművészeti kiállítás) és társasvacsora egészíti ki. További részletes információkat (szállás, költségek stb.) 2. sz. körlevelünk fog tartalmazni, ahhoz mellékeljük majd a jelentkezési lapot is.

Debrecen, 2001. október 15.

A Szervezőbizottság nevében

Bitskey István s.k.
tanszékvezető